

Marína Heliová

INTEGRÁCIA MALOVÝROBNÝCH ZARIADENÍ DO OBYTNÉHO ÚZEMIA

Stupeň rozvinutosti priemyselnej výroby a vyspelosť krajiny sú vzájomné hodnotové väzby. Jej súčasný rozvoj je ovplyvňovaný sociálnymi, trhovo - ekonomickými a legislatívnymi zmenami. Presadzovanie princípov trvaloudržateľného rozvoja (trvalo udržateľné Slovensko) je nielen trendom celosvetovým, ale i slovenským. Neobchádza ani oblasť stavebníctva, architektúry, ani myslenie ľudí. Úcta ku kultúre, histórii, prírodnému dedičstvu, to je kontinuita vzťahov v bohatosti, svojráznosti, neopakovateľnosti a originalnosti špecifik regiónov Slovenska. Oživenie výrobných tradícií a remesiel v novodobom poňatí, na báze moderných technologických postupov, treba rozvíjať širokospektrálne, teda v prostredí mestskom a vidieckom.

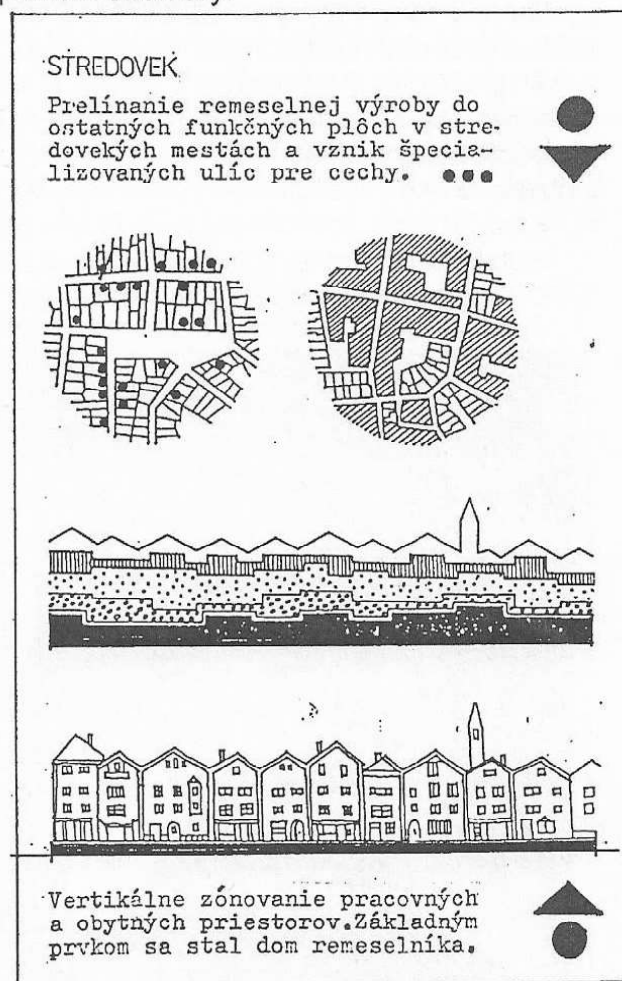
Obraz našich priemyselných území i mnohých výrobných objektov sa ku koncu dvadsiateho storočia začal pozvoľne meniť. Mnohé zo starších podnikov stratili alebo zmenili výrobnú náplň. Proces konverzie sa stal obrazom doby. Novopostavené objekty sú menšie, materiálovo i vo výraze súčasné. Ich umiestňovanie do obytného územia (mestské centrum, vnútromestské štvrte, mestské triedy, oblasti funkčnej reštrukturalizácie, ako nefunkčné priemyselné územia, objekty, sklady) je zárukou integrovania funkcií a tvorby novej hodnoty - polyfunkčného prostredia.

"Malá ekonomika", alebo mestský priemysel, drobné prevádzky, výrobné podnikateľské aktivity, malovýrobné zariadenia. Slovné synonymá s rovnakým alebo podobným významom, dopovedané technickou terminológiou prevádzky, sú porovnateľné z hľadiska vnútorného obsahu a vonkajšej formy.

Malovýrobné zariadenia v obytnom území v polohe teoretickej a praktickej realizácie v súčasnom období korigujeme na základe už spomenutých zmien, ktoré zasahujú oblasť základne i nadstavby. Začíname vytvárať podmienky pre rozvoj tejto sféry ekonomickej činnosti, ktorá je tiež jednou z podmienok prosperity celej ekonomiky.

Dobehame tak oneskorenie najmenej 20 rokov za ekonomicky vyspelými štátmi.

Mnohokrát pochopenie dnešného vývoja hľadáme v návratoch do minulosti. Jednotlivé etapy vývoja vzájomného vzťahu „práca a bývanie“ sa prejavovali rôznymi väzbami. Pozoruhodným bol najmä stredovek, ktorý ovplyvnil spoločenské a výrobné zmeny i priestorové usporiadanie miest. Dom remeselníka s charakteristickým vertikálnym členením, sa stal základným prvkom štruktúry.

Vznikali ulice, ktoré sa špecializovali na určitý druh remesla, ktorého podmienkou vykonávania bolo členstvo v cechu. Princíp skladby funkcie výroby, predaja na prízemí domu a funkcie bývania majiteľa, tovarišov a učňov na poschodí, sa stali základom tvorby polyfunkcie, nielen v rámci objektu ale i v rámci mestského organizmu. Spoločenstvo bývania a hospodárenia

poznačilo stavebný ráz i mnohých slovenských obcí.

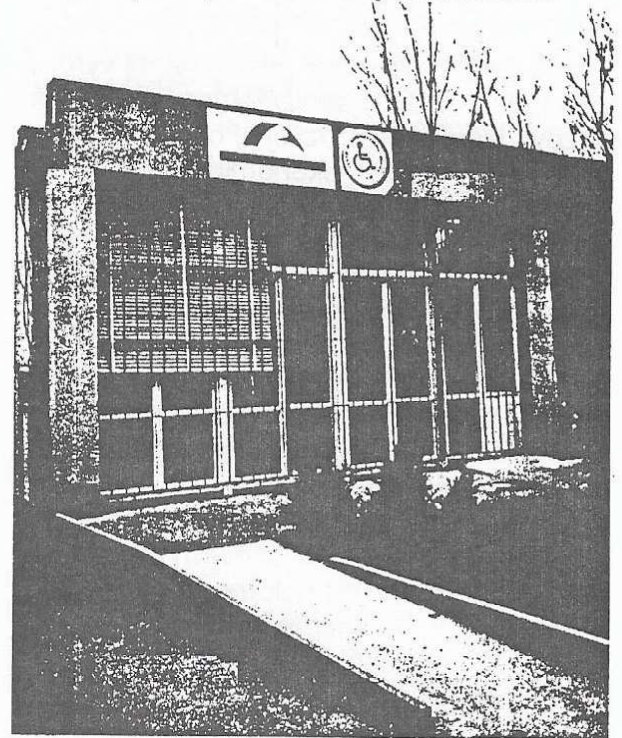
Vidiecke domy obdĺžnikového pôdorysu, (základom bol trojpriestorový dom) aditívnu skladbou a priberaním ďalších činností vytvárali podmienky pre existenciu viacerých rodín (napr. obec Veľké Leváre na Záhorí, známa výrobou džbánov, obkladačiek a kachiel').

Potreba integrácie rôznych funkcií bola snád' i reakciou na závery Aténskej charty (z roku 1933) s prísnu funkčnou segregáciou, ktorá viedla ku vzd'aloovaniu väzby práce a bývania s mnohými negatívnymi spoločenskými dôsledkami.

Výroba ako formotvorný činiteľ každého sídla, mestského i vidieckeho vytvára novú kvalitu prostredia z pohľadu priestorovej, hmotovo – kompozičnej skladby i funkčnej pestrosti. Medzi základné funkcie výroby v obytnom území patrí:

- Poskytovanie pracovných príležitostí, čo najbližšie k obydliu, s možnosťami obmedzenia, či úplného vylúčenia osobnej dopravy.

- Poskytovanie pracovných príležitostí ženám a telesne postihnutým občanom, ktorí pracujú v chránených dielňach.

Chránená dielňa „PRIMA“ n.o. Banšelovej 4, Bratislava.

obr. 5

Výroba kobercoviny, z ktorej sa šijú prestierania, tašky, vankúše

Pracovisko pre ľudí so zníženou pracovnou schopnosťou je potrebné riešiť vždy individuálne, s prihliadnutím na ich mentálne a niekedy aj obmedzené pohybové schopnosti. Špecifická typologická abeceda,

šírka komunikácií a bezbariérovosť (pracovník na invalidnom vozíku), sú základnými predpokladmi životaschopnosti "chránenej dielne". Pokiaľ sú tieto pracoviská umiestnené pri bežných výrobných

zariadeniach, je výhodné, ak s nimi tvoria prevádzkovú väzbu, majú na zreteli i ľudský faktor, t.j. integrovanie hendikepovaných ľudí do pracovného procesu a kontakt s ostatnými pracovníkmi.

Práca, ako faktor motivačný a existenčný je dôležitá v živote človeka, ale i celej spoločnosti.

"Mohlo by sa zdať, že žiadam príliš mnoho. Ved' v skutočnosti ide o to, pretvoriť od základov tie dlhé hodiny, ktoré vyplňajú najväčšiu časť ľudského života - hodiny práce. Zmeniť úmorné plahočenie v mohutnú radosť." (Le Corbusier).

Čím je vzťah medzi výrobou a obytným prostredím bezprostrednejší, tým menšia musí byť jej:

- hygienická závadnosť,
- rozloha,
- nákladná doprava,
- nároky na suroviny, polotovary, hotové výrobky,
- množstvo odpadu.

Narastá však:

- hustota zamestnancov na jednotku plochy,
 - architektonická adaptabilita k občianskym stavbám (mierka, výrazové prostriedky)
- Približovanie a zmiešavanie funkcií, ich rozsah a druh ovplyvňujú efektívnosť urbanistickej štruktúry. Polyfunkciu chápeme ako symbiózu viacerých základných funkčných zložiek; práce, bývania, rekreácie, služieb a ako integráciu viac ako troch funkcií. Členíme ju v rámci:
- objektu (bloku) - jemnozrnná polyfunkcia súboru, zóny alebo obvodu (mesta) - polyfunkcia strednej zrnitosti.

Snažíme sa o vytvorenie novej kvality prostredia z pohľadu urbanistu, architekta, technológa, ekonóma, v prospech človeka, ktorý vstupuje do každého článku tvorivého procesu.

Pre výrobné aktivity hľadáme jednak vhodnú polohu, ale i objekty, v oboch prípadoch šancu na úspech majú tie, ktoré majú nižšie cenové relácie kúpy či prenájmu. Je to prvotný predpoklad a záruka ďalšieho vývoja.

Podstatná časť kapitálu sa tak môže investovať do základného technologického zariadenia, strojov, nástrojov, nevyhnutných pre rozbehnutie výroby a zabezpečiť návratnosť vložených investícií.

Obytné prostredie sa obohacuje o určitý staronový fenomén, dochádza k premieša-

vaniu funkcií. Špecifické vlastnosti, každého územia, jeho poloha, centrálna, či okrajová a potreby predurčujú druh výrobného zariadenia. Pre umiestnenie výrobných prevádzok sa v súčasnom období väčšinou využíva existujúci stavebný fond, rekonštruujú sa staršie objekty priemyselné, prízemná domov mestského typu, opustené dvory, nefunkčné rodinné domy, zhodnocuje sa parter bytových domov.

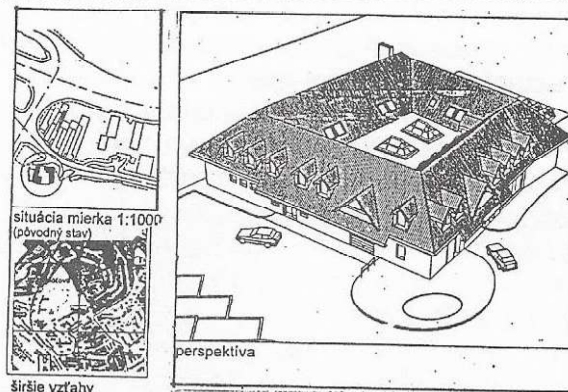
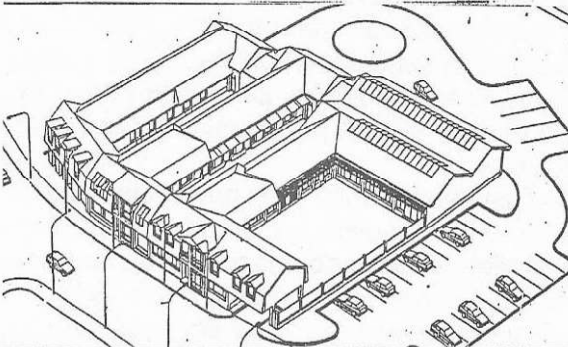
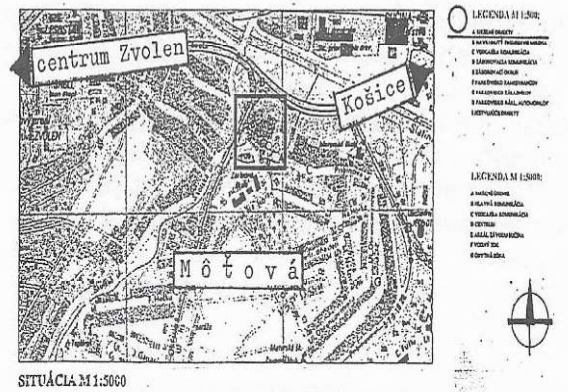
V prípade výstavby nových objektov pre výrobu vzrastá význam univerzálnych, ale hlavne viacpodlažných objektov, čo ovplyvňuje aj cena pozemkov.

Prenajímateľné objekty sú ďalšou možnosťou ponuky svojich priestorov pre rôznych užívateľov.

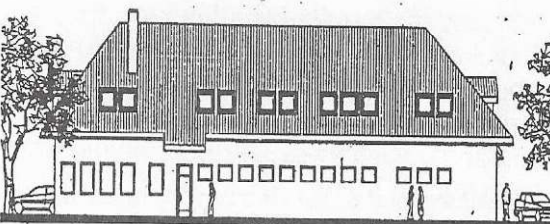
Najčastejším druhom výrobných činností (s rôznymi plošnými výmerami výrobných jednotiek) v rámci obytného územia podľa našich a zahraničných prieskumov sú tieto: výroba konfekcie, výroba z kože, potravinárske prevádzky, drevovýroba, prevádzky jemnej mechaniky, reprodukčné dielne, malé tlačiarne a iné. Svoje miesto si čoraz viac zastávajú i výroby, ktoré v sebe nesú podtón ekologicnosti. Premennosť výrobného sortimentu, malosériovosť a vysokokvalifikovaná práca sú neodmysliteľnými znakmi tejto výrobných činnosti a v neposlednom rade je to i sociálny aspekt v preklenutí problému nezamestnanosti.

Nezávisle od druhu objektu, charakteru výroby, jej lokalizácie, svoje nezastupiteľné miesto v dnešnom trhovom hospodárstve má neodmysliteľná reklama a predaj; je vlastne prieskumom trhu v zmysle pružného reagovania na dopyt zákazníka.

Integrovanosť a polyfunkčnosť, to sú synonymá kompaktnosti, optimálnosti a logiky funkčne priestorového usporiadania. Každá aktivita v rámci tohto systému má svoje akceptovateľné pravidlá, neobchádzajúc ani legislatívne predpoklady praktickej realizácie. Malovýrobné zariadenia alebo „malá ekonomika“ je spoločensky významná, ktorá sa vyvíja, prežíva svoju renesanciu. Učíme sa s ňou žiť a vnímame ju ako súčasť kultúry spoločnosti a v neposlednom rade podčiarkuje i spoločenské docenenie významu priemyselnej architektúry v štruktúre formotvorných zložiek nášho životného prostredia.

pohľad severný mierka 1:100

pohľad južný mierka 1:100

Autoservis, Zvolen, časť Môťová

Študent: Branislav Moravík, 5.r. 1999-2000

Pedagóg: Doc. Ing. arch. Marína Heliová, PhD.

Literatúra

1. HELIOVÁ, M. : Integrácia malovýrobných zariadení do obytného územia. Habilitačná práca. Bratislava, FA STU 1993.
2. KALESNÝ, F. a kol. : Záhorská Bratislava. Bratislava, Obzor 1986.
3. KOVAŘÍK, E.- POSPIŠIL, J. – ŠTĚDRÝ, F.: Průmyslové stavby. Praha, NTL 1986.
4. ŠTĚDRÝ, F. : Stavby pro výrobu a řemesla. Praha, ARCH 1992.

Resumé

Industrial architecture and its importance is stressed

The project aims at small operation units and craft production. Their positive development can guarantee the prosperity for the pertinent area. The development of small production units in urban (housing) areas has been corrected with respect to their relation to social, trade and economic, and legislative aspects. Their integration and multifunctional aspect are modelling elements of the environment and an indicator of quality of life. Their social function in the situation of high unemployment is indisputable. The research project analyzes production units, prepares photo documentation, makes analyses of the urban architectural solutions of the author of the project as well as of the students' studio works, designed under the author's tutorship within the MSc and BSc study programmes. The research results have been published in the professional magazines STAVBA, ASB, Information. Three teaching aids can be considered as research results.